

ETT JÄMSTÄLLT VÄSTERBOTTEN

Titel: Ett Jämställt Västerbotten
Utgiven av: Länsstyrelsen Västerbotten 2017
Text: Monica Forsman och Sara Moberg, Länsstyrelsen Västerbotten
Illustration framsida: Matilda Hall, Infografiska
Adress: Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå
Telefon: 010-225 40 00
E-post: vasterbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten
ISSN: 0348-0291

FÖRORD

Många aktörer strävar efter ett jämställt samhälle. Trots detta är frågan om ett jämställt samhälle fortfarande aktuell efter ett sekels arbete. Länsstyrelsen i Västerbotten ser sitt uppdrag att verka för att de nationella jämställdhetspolitiska målen får genomslag i länet som avgörande, då ett aktivt jämställdhetsarbete är en förutsättning för en positiv utveckling i länet. Kunskap om jämställdhet är nödvändig och vi har en god förståelse och kunskap kring hur livsvillkoren ser ut idag. Nu är det hög tid för förändring, så att länet kan utvecklas till sin fulla potential, där kvinnor och män har en självklar plats i allt beslutsfattande, få likvärdiga löner, få vård och omsorg på samma villkor och känna trygghet i det offentliga rummet och i sitt eget hem.

Länsstyrelsen verkar för att kvinnor och män, flickor och pojkar får samma makt att forma sina liv, sitt samhälle och sitt län. En särdeles viktig komponent i arbetet är att det behöver ske i samverkan med varandra, på individnivå likväl på strukturell nivå, mellan det offentliga, det privata och det idéburna. Alla aktörer behövs i arbetet för att vi ska kunna nå visionen om ett Jämställt Västerbotten. I det arbetet behöver vi gemensamt ta ansvar för jämställdhetsfrågan och för att förbättra livsvillkoren för kvinnor och män som lever och verkar i länet. Alla kan bidra och aktivt arbeta för förändrade förhållanden. Tillsammans kan vi göra skillnad!

Magdalena Andersson
Landshövding
Umeå 17-12-14

Lars Lustig
Länsråd
Umeå 17-12-14

INLEDNING

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag är att stötta och samordna arbetet för att de nationella målen för jämställdhet får genomslag i länet.

Det är viktigt att ha uppdaterad kunskap om hur livsvillkoren ser ut för kvinnor, män, flickor, pojkar och transpersoner från olika grupper. Denna strategi har sin utgångspunkt i utvecklingen i länet under de senaste 20 åren och de utmaningar som behöver arbetas med på regional och lokal nivå av olika centrala aktörer såsom kommuner, hälso- och sjukvård, regionförbund, myndigheter, näringsliv, ideell sektor och folkrörelser.

Under många år har flertal projekt, insatser och folkrörelser arbetat aktivt med jämställdhetsfrågor i länet. För att lättare åskådliggöra och identifiera länets styrkor och svagheter samt förutsättningar till att arbeta för ett mer jämställt Västerbotten har Länsstyrelsen sammanställt en övergripande bild kring nuläget.

STYRKOR:

- Länet har som helhet ett positivt flyttningsöverskott, både för kvinnor och män.
- Sedan 2007 har ohälsotalet gått ned i alla kommuner.
- Andelen kvinnor och män som förvärvsarbetar i åldrarna 20-64 år är högre än riksgenomsnittet. Kvinnor arbetar i större utsträckning heltid än tidigare och mäns ökning av deltidarbete har ökat.
- Arbetslösheten i länet är lägre än riksgenomsnittet på totalen, och kvinnor som grupp har en lägre arbetslöshet än män
- Män i Västerbotten tar ut mer föräldrapenning i jämförelse med riket.
- Det finns en lång tradition av att ta fram kunskapsunderlag i länet såsom jämställdhetsanalyser, könsuppdelad statistik som belyser livsvillkoren hos kvinnor och män.
- Många aktörer i länet har arbetat länge och systematiskt med jämställdhetsfrågor som har bidragit starkt till länets utveckling.

MÖJLIGHETER:

- Det finns god kännedom om hur resurser fördelas i länet kopplat till det företagsfrämjande systemet och att det sker förändrade arbets sätt så att kvinnor och män, oavsett bakgrund kan ta del av resurser på ett mer likvärdigt sätt.
- Inflyttningen i länet, kan till viss del möta upp det kompetensbehov som finns inom alla sektorer.
- Det finns god tillgång till högre studier, både via distans och på orter i länet.
- Länsstyrelsen har god kännedom om utvecklingen i länet och samverkar med aktörer från det offentliga, privata och idéburna i jämställdhetsarbetet.
- Det finns många aktörer i länet som kommer från den idéburna, offentliga och privata sektorn som verkar för att minska ojämställdheten.
- Det finns en uppbyggd samverkan i länet som verkar för att motverka mäns våld mot kvinnor.

SVAGHETER:

- I samtliga kommuner bor det fler män än kvinnor.
- Män har kortare livslängd än kvinnor, fler män än kvinnor har riskabla alkoholvanor och fler kvinnor än män röker dagligen. I alla kommuner är ohälsotalet högre bland kvinnor än bland män. Sjukfall över 29 dagar och över 180 dagar är mer förekommande bland kvinnor än bland män.
- Kvinnor och män utbildar sig enligt traditionella mönster. Färre män än kvinnor slutför sin gymnasieutbildning. Generellt har män i länet en lägre utbildningsnivå än kvinnor och de män som arbetar inom traditionellt mansdominerade branscher påverkas mer vid konjunkturförändringar.
- Länet har en starkt könssegregerad arbetsmarknad där status, anställningsform och lön varierar kraftigt mellan kvinnor och män. Det påverkar bland annat livsinkomst, pension och sjukersättning. Kvinnor med utländsk bakgrund är den grupp som har lägst förvärvsfrekvens på hela arbetsmarknaden.
- Kvinnor tar störst ansvar för hem och omsorgsarbetet, kvinnor dominerar i uttagandet av tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning i länets alla kommuner.
- Kvinnor upplever i betydligt större utsträckning en rädsla för att bli överfallna, ofredade och rånade än män.
- Det finns få analyser i länet som synliggör hur olika maktordningar samspelar med kön.

HOT:

- Stereotypa föreställningar om kvinnor och män påverkar negativt vilket livsutrymme som ges oavsett vart du bor i länet.
- Det finns lite resurser som viks till insatser som ska främja utvecklingen i en mer jämställd riktning.
- Det har inte funnits en tydlig uppföljning kring hur jämställdhetspolitiken får genomslag regionalt vilket påverkar vilka insatser som görs.
- De nationella indikatorerna som följer upp hur utvecklingen har skett har inte varit regionaliserade. Det är också viktigt att följa upp utvecklingen från ett mer kvalitativt perspektiv.
- Integrationen av nyanlända kvinnor och män är inte på den nivå som krävs för att de ska bli delaktiga i samhället och därmed inte heller möjlighet att delta på arbetsmarknaden och få en egen försörjning.

STRATEGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Jämställdhet handlar om att resurser och makt och inflytande fördelas lika mellan kvinnor och män. Kvinnor och män ska ha lika möjlighet att forma både sitt liv och samhället.

Arbetet för ett jämställt Västerbotten behöver vara problemorienterat, genom att synliggöra och tydliggöra var problemen finns och vilka de är går det att göra något åt dem. De regionala utvecklingsområdena som beskrivs i strategin har sin utgångspunkt i utvecklingen i länet samt kopplar an till de jämställdhetspolitiska målen. Detta möjliggör ett konkret och aktivt arbete runtom i hela länet, bland många aktörer inom privat, offentlig och idéburen sektor. Länsstyrelsen Västerbotten ser att utvecklingen har gått framåt och för att ytterligare förstärka det arbete som har skett och pågår lyfter vi fram ett antal regionala exempel under respektive utvecklingsområde.

Ojämställdhet är en konsekvens av en skev maktordning där det män gör värderas högre än det kvinnor gör och där män har mer makt och inflytande. Det finns även andra maktordningar än kön som påverkar människors livsvillkor, till exempel etnicitet, hudfärg, klass, sexualitet, stad och land, majoritetssamhället i relation till minoriteter. Det är viktigt att ta hänsyn till detta när problem identifieras och analyseras samt när insatser genomförs.

Med begreppet kön avses ofta både en persons biologiska och sociala kön. Det sociala könet är de egenskaper som tillskrivs flickor, pojkar, kvinnor och män på grund av deras biologiska kön. Dessa föreställningar och förväntningar begränsar människors liv och behöver avskaffas för att uppnå jämställdhet. Begreppet genus används som en benämning på det socialt och kulturellt skapade könet.

Det juridiska könet är samhällets sätt att klassificera människor som antingen kvinnor eller män. En stor del av den statistik som vi använder oss av som underlag till strategin är insamlad på registerdata utifrån juridiskt kön. Detta trots att det finns många som identifierar sig med ett annat kön än sitt juridiska kön eller med något av könen.

Det är viktigt att män deltar i arbetet för ett mer jämställt Västerbotten och även att män avstår från makt och privilegier. Fokus på pojkar, män och maskulinitet¹ är avgörande för att bryta destruktiva mansnormer och för att utmana föreställningar om makt och maskuliniteter som rättfärdigar våld, samt normer som inskränker kvinnors och flickors självbestämmande över t ex sexualitet, barnafödande, ekonomi, utbildning och relationer.

¹ För att visa hur uppfattningarna om manlighet påverkar mäns beteende och förväntningar män möter i samhället används begreppet maskulinitet. SOU 2014:6 Män och jämställdhet.

I strategin visas till exempel på mäns maktposition och mäns ekonomiska fördelar i Västerbotten vilka beror på länets rådande könsmaktsordning. Det finns ett behov av regionaliserade analyser som synliggör att olika grupper av män har skilda villkor och erfarenheter i samhället.

JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN

Länsstyrelsen arbetar för jämställdhet i länet utifrån regeringens nationella jämställdhetspolitik. Det nationella målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att uppnå detta har regeringen fastställt sex långsiktiga delmål för jämställdhetspolitiken:

- **En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Det handlar bl. a. om politiska rättigheter såväl som maktfördelning i företag, trossamfund, kultur och medier.
- **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Det handlar om hur ekonomiska resurser fördelas mellan kvinnor och män, bland annat lönenivåer, arbetsvillkor och utbildningsnivå men också om pensioner, sjukersättning och barnbidrag.
- **Jämställd utbildning.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Det omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskolan. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, till exempel folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet.
- **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Det innebär att både kvinnor och män ska ha möjligheten, rättigheten och skyldigheten att kunna kombinera arbetsliv och familjeliv.
- **Jämställd hälsa.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. Målet avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsvariation samt hälso- och sjukvård.
- **Mäns våld mot kvinnor** ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Det handlar om att själv bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. I begreppet kroppslig integritet ingår också rätten att inte utsättas för sexistiska skämt, könsstereotyp eller sexistisk reklam och sexuella trakasserier.

UTVECKLINGSSOMRÅDEN

Utifrån Länsstyrelsens uppdrag att vara ett stöd i jämställdhetsarbetet för myndigheter, kommuner, landsting, regionförbund, näringsliv och idéburen sektor, kommer Länsstyrelsen verka för att öka jämställdheten inom ett antal prioriterade områden under perioden 2018-2020. Det kan innebära att arbetet sker genom strukturerad samverkan, nätverk, olika former av utbildningsinsatser, kunskapsunderlag och handledning.

Mansdominans inom beslutsfattandet i Västerbotten

Kvinnor och män har inte samma tillgång till makt och inflytande i Västerbotten, skilda mönster förekommer både vad gäller deltagande i det politiska livet och på chefs- och ledarpositioner. Ur såväl demokratisk som kvalitetsmässig synvinkel bör beslut som berör kvinnor och män också tas av både kvinnor och män. Män i Västerbotten har generellt mer makt och inflytande än vad kvinnor har. Män har därmed större möjlighet att påverka samhällsutvecklingen. Att kvinnor och män har olika stor tillgång till makt och inflytande har att göra med föreställningar om manligt, kvinnligt och makt och om olika förutsättningar för kvinnor och män att dels få tillgång till och inneha maktpositioner. Kvinnor och män måste också kunna delta på samma villkor i fråga om informella beslutsvägar.

Prioriterade områden

- Verka för att bryta mansdominansen på beslutsfattande positioner i länet. Det innefattar jämn könsfördelning i det politiska styret, företag, medier, trossamfund, folkbildning och utbildning etcetera
- Synliggöra villkoren för kvinnors respektive mäns deltagande i det politiska livet, kvinnor respektive män ska kunna delta på lika villkor.
- Verka för att fördelning av resurser granskas ur ett jämställdhetsperspektiv.

GODA EXEMPEL I VÄSTERBOTTEN

- Fyra av länets kommuner, Umeå, Skellefteå, Vännäs och Lycksele ingår i SKL (Sveriges kommuner och landsting) satsning med modellkommuner där SKL tillsammans med deltagarna utvecklat en modell i åtta steg för benchmarking av jämställdhetsintegrering.
- Länsstyrelsen Västerbotten har tagit fram en rapport – JämLYS - jämställdhetsanalys av representation i politik, styrelser och idéburen sektor som är ett stödmaterial i arbetet med att utjämna de könsobalanser som kan finnas.
- **Robertsfors Kommun** har sedan drygt tio år samarbetat med Machakos, Kenya. Senaste samarbetet har handlat om jämställdhet bland könen med bl.a. den internationella antidiskrimineringslagen i kvinnofrågor som grund. Kenyas arbete har främst berört våld i hemmet medan Robertsfors kommun valt att arbeta mot en förbättrad jämställdhetssituation i olika förvaltningar.
- **Satsningen ”Ge Plats”** ingår i ett större arbete med att utmana normer och diskutera inkludering och öppenhet. I den digitala utställningen Ge plats ska bilder tillsammans med frågeställningar, statistik och exempel få fler att reflektera och fundera kring vem som får synas på vilket sätt. Bilderna i utställningen är fotograferade av Tomas ”Genusfotografen” Gunnarsson under en workshop med fotografer, journalister och personer som arbetar med Skellefteå kommuns och platsvarumärkets kommunikation. Till utställningen har en pedagogisk guide tagits fram som går att använda i diskussion med framför allt de elever som går på gymnasieskolorna.

Män har högre inkomst än kvinnor i Västerbotten

Länets arbetsmarknad är starkt könssegregerad och präglas av föreställningar om vad kvinnor respektive män bör och kan arbeta med. Kvinnor och män återfinns inom olika sektorer, olika branscher och olika yrken samt på olika positioner. De olika sektorerna påverkas i varierande grad av konjunkturförändringar, där de traditionellt mansdominerande branscherna drabbas mer av konjunkturen och strukturella förändringar till exempel nedläggning och utlokalisering av tillverkning. I vissa av länets kommuner arbetar över fyrtio procent av kvinnorna inom vård och omsorgsyrken, något som innebär att arbetsmarknaden för kvinnor är mycket begränsad. Det finns ingen så dominerande yrkeskategori för män i länet som vård och omsorg är för kvinnor. De yrken som har kodats som kvinnliga och där flest kvinnor arbetar värderas lägre och har lägre löner, sämre arbetsvillkor och oftare osäkrare anställningar. När kön styr var kvinnor och män arbetar snarare än kvalifikationer och intresse påverkar det matchningen på arbetsmarknaden negativt och kompetens riskerar att inte tas tillvara.

Möjlighet att kunna försörja sig själv och eventuella barn är en viktig jämställdhetspolitisk fråga. Andelen män som förvärvsarbetar är högre än andelen kvinnor som gör det. Andelen kvinnor och män som är födda i Sverige som förvärvsarbetar är mycket högre än för kvinnor och män födda i länder utanför EU. Män födda i länder utanför EU förvärvsarbetar i högre utsträckning än kvinnor födda i länder utanför EU. I vissa kommuner är det omkring en tredjedel av kvinnorna födda i länder utanför EU som förvärvsarbetar.

I Västerbotten har män betydligt högre inkomst än kvinnor. Detta har bland annat att göra med att män i mycket mindre utsträckning arbetar deltid än vad kvinnor gör. En annan viktig orsak är den könssegregerade arbetsmarknaden där det arbete som män utför värderas högre och mansdominerade yrken ofta har högre genomsnittslön. Mäns löner är dessutom i de flesta yrken i genomsnitt högre än kvinnors löner. Kvinnors lägre löner gör även att de får en lägre pension än män.

Prioriterade områden

- Verka för att skapa en arbetsmarknad som inte begränsar på grund av föreställningar om kön.
- Verka för att utjämna och förhindra skillnader i löner mellan kvinnor och män samt lika möjligheter till löneutveckling för kvinnor och män.
- Verka för att minska ofrivilligt deltidsarbete.
- Verka för att främja kvinnors och mäns lika rätt i fråga om arbete, anställnings- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet.
- Verka för att kvinnor som inte är födda i Sverige eller inom EU ges förutsättningar att delta på arbetsmarknaden.

GODA EXEMPEL I VÄSTERBOTTEN

Inom ramen för Jämställd regional tillväxt som bedrivs av Region Västerbotten i samverkan med Länsstyrelsen Västerbotten genomförs två pilotsatsningar i länet.

Jämställd arbetsmarknad i Region 8 - Lycksele kommun ska skapa en modell för inlandets näringslivskontor och gymnasieskolan som i samverkan arbetar med utbildningsinsatser som handlar om normkritiskt tänkande hos elever inför valet till gymnasieskolan. Kompetensförsörjningen för inlandets företag och kommuner är en utmaning. Projektet Jämställd arbetsmarknad i Region 8 syftar till att öka medvetenheten om jämställdhet som tillväxtfaktor och genom detta bidra till bättre förutsättningar för kompetens- och arbetsplatsförsörjning samt ökad inflyttning i en glesbefolkad region. Målgrupp för projektet är ungdomar och studie- och yrkesvägledare och Lärcentrum.

Make Equal Business- Stiftelsen Make Equal ska ta fram nya samt utveckla befintliga metoder och utbildningar för jämlikhet, jämställdhet och inkludering tillsammans med strategiska samarbetspartners i länet. Projektet vill bryta könssegregeringen och den ojämställdhet som fortfarande råder och syftar till att bidra till att alla oavsett kön ska ha lika tillgång till, inkluderas i, samt kunna nå sin fulla potential på arbetsmarknaden i Västerbottens län. Målgruppen för projektet är aktörer från det företagsfrämjande systemet samt organisationer och företag från kvinnodominerade respektive mansdominerade branscher i länet

Inom Skogslänet Västerbotten har Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och flera av länets företag under flera år arbetat för att förändra strukturer och föreställningar som begränsar kvinnor och män att aktivt bruka, äga, vistas i och arbeta i skog. Denna gruppering har gemensamt antagit en avsiktsförklaring och arbetar aktivt för att få fler skogliga aktörer att ansluta sig till arbetet för en mer jämställd skogssektor.

Unga kvinnor och män i Västerbotten utbildar sig enligt traditionella könsmonster

Unga kvinnor och män i länet utbildar sig i stor utsträckning enligt traditionella könsmonster. Något som både påverkas av och påverkar den könssegregerade arbetsmarknaden. De utbildningsval som görs vid 15-års åldern inverkar stort på deras framtida hälsa och livsinkomst.

Pojkar och unga män har lägre betyg än flickor och unga kvinnor i grund- och gymnasieskolan och färre män än kvinnor påbörjar och avslutar högre studier. Det är dock lättare för män att göra karriär inom akademien än vad det är för kvinnor. Föräldrarnas utbildningsbakgrund påverkar i stor utsträckning vad unga kvinnor och män studerar. De ungdomar vars föräldrar har kortare utbildning tenderar att läsa könsuppdelade yrkesutbildningar på gymnasiet och vid högre studier tenderar deras utbildningsval att följa traditionella könsmonster. Unga kvinnor och män med föräldrar med längre utbildning studerar i större utsträckning vid de högskoleförberedande gymnasieprogrammen där också könsfördelningen är jämnare. Socioekonomi har också utöver kön avgörande inverkan på studieresultaten.

Prioriterade områden

- Verka för att minska könssegregeringen inom utbildningsväsendet.
- Verka för bättre fysisk och psykisk arbetsmiljö på länets skolor och utbildningsinstitutioner.
- Verka för att fler aktörer arbetar med universella våldspreventiva metoder med fokus på män, pojkar och maskulinitetsfrågor i skola och fritidsverksamheter.

GODA EXEMPEL I VÄSTERBOTTEN

- **Skogskollo**, som drivs av Skogstekniska klustret, arbetar för en mer inkluderande skogssektor. Det anordnas kollo för unga tjejer som ska få mer kunskap om potentiella utbildningar och en karriär inom skogssektorn. Skogskollo syftar även till att förändra och förnygra skogssektorn och bilden av branschen.
- **Vi kan, Vännäs** var ett utvecklingsprojekt i Vännäs kommun som syftade till att öka unga tjejers och killars medverkan och inflytande i samhällsplanering och kommunal verksamhet. Målet med projektet var att ta fram processer och/eller tjänster utifrån ett genusperspektiv för att bättre kunna involvera barn och unga i hela samhällsplaneringen.
- **Rättighetscentrum Västerbotten och projektet Perspektivbyrån** är ett treårigt projekt vars syfte är att förebygga och motverka diskriminering bland barn i åldrarna 6-16 år samt utveckla metoder som bidrar till att skapa jämlika och tillgängliga kultur- och fritidsmiljöer för barn och unga. Projektet kommer att utveckla normkreativa metoder och arbetssätt som kan användas av såväl barn som vuxna.

Män tar mindre ansvar för omsorg och hemarbete

Män tar ett mindre ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet än vad kvinnor gör. Traditionella föreställningar om mannen som familjeförsörjare och kvinnan som omsorgsgivare får konsekvenser för arbetsfördelningen i heterosexuella familjer med konsekvenser för kvinnors arbetsbörda, hälsa och möjlighet att kunna försörja sig själva. Papporna i Västerbotten tar ut mest föräldraledighet i landet. Trots detta tar papporna i länet endast ut drygt trettio procent av föräldraledighetsdagarna medan mammorna tar ut knappt sjuttio procent av dagarna.

Prioriterade områden

- Uppmärksamma behovet av barnomsorg på obekvämt arbetstid.
- Verka för ett jämställt föräldraskap.
- Verka för att arbetsgivare i länet underlättar för både kvinnor och män på arbetsplatsen att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

GODA EXEMPEL I VÄSTERBOTTEN

- **Webbsidan Gendered landscape** ger en bild av staden Umeå som spelplats för jämställdhet – och ojämställdhet. Med hjälp av 360-filmer kan den som vill ”titta runt” på ett antal platser i Umeå, och få upp ögonen för ojämställdhet och jämställdhetsarbete i staden. Sidan visar på hur normer och strukturer kring kön spelar roll i staden. Det handlar om att synliggöra såväl exempel på framgångsrikt jämställdhetsarbete men också, minst lika viktigt, om att visa upp platser som är ojämställda och frågeställningar kring dem. www.genderedlandscapeumea.se
- **Dela på det** – En informationskampanj av länsstyrelserna i syfte att informera om föräldraförsäkringen. Kampanjen har bland annat delats på länets mödravårdscentraler, för att lyfta frågan kring föräldrapenning och vikten av att dela på det.

Kvinnor i Västerbotten har höga ohälsotal

I Västerbotten har män bättre hälsa än kvinnor. Ohälsotalen i länet är högre än i riket. Ohälsotalen är väsentligt lägre för män än för kvinnor och kvinnor är oftare både lång- och korttidssjukskrivna. Den psykiska ohälsan bland kvinnor är störst i riket. Skillnaderna i ohälsa brukar förklaras med att kvinnor och män har olika livs- och arbetsvillkor. Kvinnor arbetar i större utsträckning än män obetalt och har ansvar för hemarbete och omsorg om barn och äldre. Kvinnor förvärvsarbetar dessutom i större utsträckning inom så kallade kontaktyrken där sjukskrivningar är vanligare.

Andra faktorer som har stor inverkan på hälsan är socioekonomi, utbildningsbakgrund samt huruvida personen är född i Sverige eller inte.

Prioriterade områden:

- Verka för att förbättra främst kvinnors arbetsmiljö samt minska sjukskrivningarna särskilt för kvinnor på arbetsplatser i Västerbotten. Med fokus på så kallade kontaktyrken.
- Verka för att minska den psykiska ohälsan i Västerbotten bland flickor, pojkar, kvinnor och män.
- Verka för att arbetsgivare i länet vidtar åtgärder för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier.
- Synliggöra att även vård och omsorg präglas av föreställningar om kön.

GODA EXEMPEL I VÄSTERBOTTEN

- **Stiftelsen Girls in sport** är en ideell organisation som arbetar med en mångfald av projekt inom området idrotts- och äventyrssport, med syftet att skapa förändring. De arbetar praktiskt på flera nivåer med verktyg och metoder för att öppna upp för en idrottskultur som är skapad av, med och för flickor och kvinnor. www.girlsinsport.se
- **Hjärnkoll Västerbotten** är en länsförening som tillsammans med många brukarföreningar arbetar med frågor som rör psykisk hälsa.
- **Idrottsförbundet Västerbotten och Sisu** gör ett flertal insatser kopplat till ökad jämställdhet inom idrotten och arbetar aktivt så att tjejer och killar ska kunna utöva och vara aktiva på likvärdiga villkor. Idrottsförbundet kommer göra regionala satsningar tillsammans med Locker Room Talk och Futbol da Forca utöver kompetensutveckling inom organisationen.

Kvinnor i Västerbotten utsätts för mäns våld och hot om våld

Kvinnor utsätts för mäns våld och hot om våld både i offentliga miljöer och i privata rum. Sexuella trakasserier och sexuella övergrepp är former av det våld män utsätter kvinnor för. Våldet har sin grund i ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Det finns en tydlig koppling mellan kön, maskulinitetsnormer och våld.

Våld mot kvinnor sker framförallt i hemmet av en för kvinnan nära person medan våld mot män framförallt sker på en offentlig plats av en obekant. Förövaren är i båda fallen framförallt män. Våld i nära relationer, det våld som kvinnor framförallt utsätts för, förekommer i heterosexuella relationer, i samkönade relationer och i relationer där transpersoner ingår. Hedersrelaterat våld och förtryck är en form av våld som utövas i nära relationer.

Hot om våld och kvinnors rädsla att bli utsatta för mäns våld påverkar kvinnors upplevelse av trygghet och begränsar kvinnor i deras vardag. Kvinnor i länet känner oro för att bli utsatt för våld i större utsträckning än vad män i länet gör. Unga kvinnor och kvinnor över 75 år är de som känner störst oro.

Att bevittna våld eller utsättas för våld har stora konsekvenser för barns utveckling och fortsatta liv. Kunskaperna behöver öka om barns utsatthet och verksamheter behöver utvecklas för att på ett adekvat sätt upptäcka barn som utsätts för våld och ge dem det stöd de behöver.

Prioriterade områden

- Bidra till att utveckla ett verkningsfullt förebyggande arbete i länet mot mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.
- Verka för att genomföra universella våldspreventiva metoder med fokus på män, pojkar och maskulinitetsfrågor i skola och fritidsverksamheter.
- Verka för en stärkt kunskap om mäns våld mot kvinnor samt för användande av ett systematiskt arbetsätt i arbetet mot mäns våld mot kvinnor i länet.
- Uppmärksamma förekomsten av, och utveckla arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Verka för att våldsutsatta kvinnor och barn får hjälp av hög kvalitet oavsett var i länet de bor.
- Verka för ökad kunskap och ett systematiskt arbete i länet kopplat till våldsutövare.
- Samverka med aktörer inom föräldraskapsstöd, folkhälsa och brottsförebyggande arbete för att förebygga våld.
- Utarbeta en regional handlingsplan för att motverka mäns våld mot kvinnor.

REGIONALA EXEMPEL

- **Mama Africa** är en ideell förening som verkar i Umeå. Föreningen arbetar aktivt för att uppmärksamma Afrikas mångkulturella mångfald, sprida kunskap och upplysa om det svenska samhället. Mama Africa är en mötesplats vars individer kan få stöd med rådgivning samt möjlighet att utbyta erfarenheter och perspektiv. Föreningen arbetar kontinuerligt med mänskliga rättigheter, kvinnokonventionen, diskrimineringslagen, friskvård dans, uppmärksammar olika kulturer och deltar inom antirasistiska forum.
- **Kampanjen Bry dig** uppmärksammar tidiga tecken på våldsutsatthet. Kampanjen har ett åskådarperspektiv och vill visa att alla kan göra skillnad genom att reagera på tidiga tecken för våldsutsatthet. Genom reklamfilm på bio, annonser i sociala medier och affischer sprids budskapet. Kampanjen genomförs i samarbete med Länsstyrelsen Västerbotten och Umeå kommun.
- **Centrum för kvinnofrid, Centrum mot våld, länets kvinno-, och tjejjourer** arbetar dagligen för att stötta våldsutsatta kvinnor och barn. Även våldsutövare kan få stöd och hjälp genom centrum för kvinnofrid och centrum mot våld.
- **Västerbottens läns landsting.** Som stöd till verksamheten har landstinget tagit fram ett vårdprogram för arbetet med våld i nära relationer. Vårdprogrammet kan bidra till en kunskapsutveckling, tydligare arbetsrutiner och en ökad professionell trygghet i mötet med våldsutsatta kvinnor och barn inom hälso- och sjukvården i Västerbottens län. Utöver detta generella vårdprogram har många enheter verksamhetspecifika rutiner för hur de ska arbeta med frågorna.

NATIONELLA STRATEGIN FÖR ATT MOTVERKA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

Den nationella strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet. Genom en långsiktig strategi och ett riktat åtgärdsprogram lägger regeringen grunden till ett mer målinriktat och samordnat arbete mot mäns våld mot kvinnor. Särskilt angeläget är att utveckla våldsförebyggande insatser. Det arbetet ska nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor.
Källa [regeringen.se](https://www.regeringen.se)

GENOMFÖRANDE AV STRATEGIN

För att den här strategin ska få genomslag i länet är det angeläget att vi är många som bidrar i arbete, att varje aktör bryter ner utvecklingsområdena inom sina verksamhetsområden och gör konkreta förändringar. Länsstyrelsen Västerbotten ser samverkan med aktörer i länet som väsentliga för att arbetet ska få genomslag kopplat till de sex utmaningarna. Strategin ska användas som ett underlag för lokala och regionala satsningar

Samverkan och samordning

Länsstyrelsen Västerbotten samverkar med strategiska parter såsom kommuner, hälso- och sjukvård, regionförbund, myndigheter, näringsliv, ideell sektor i hela länet som arbetar aktivt för att minska ojämställdheten. För att arbetet ska få genomslag krävs det att många aktörer samverkar på olika nivåer.

Länsstyrelsen har ett samordningsuppdrag i länet och arbetar genom egna och andras nätverk och sammankomster. Länsstyrelsen samordnar det strategiska jämställdhetsarbetet i länet och rapporterar årligen till regeringen kring hur utvecklingen sker i länet och vilka ojämställdhetsutmaningar som finns.

För att arbeta med de prioriterade utmaningarna behöver arbetet vara verkningsfullt, baseras på kunskap och i samverkan med ovan nämnda aktörer i länet. Det sker bland annat genom att;

- Fler har och använder sin kunskap om hur jämställdhet är en del i den hållbara regionala utvecklingen.
- Systematisk uppföljning av de regionala utvecklingsområdena
- Strukturerad samverkan mellan myndigheter, kommuner, näringsliv, lärosäten, landsting, regionförbund och idéburen sektor och att dessa aktörer tar ansvar för att aktivt arbeta inom sina respektive ansvars- och verksamhetsområden.

Handlingsplan

Länsstyrelsen tar årligen fram en handlingsplan för sitt arbete och flertal aktiviteter kommer ske i samverkan med centrala aktörer, genom befintliga nätverk och forum.

Uppföljning

Uppföljning av strategin kommer att ske genom befintliga nätverk. Länsstyrelsens arbete följs upp av regeringen.

Statistik

Kunskap är en förutsättning för ett effektivt jämställdhetsarbete och könsuppdelad statistik synliggör skillnader och likheter mellan kvinnors och mäns makt att forma samhället och sina egna liv. Det handlar bland annat om hur vi fördelar resurser så att kvinnor och män, flickor och pojkar ges samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom livets alla områden.

NÄTVERK

Grupperingar knutna till Länsstyrelsens arbete

Länsdelegationen i jämställdhet

Länsstyrelsen Västerbotten tog under 1997 initiativ till inrättande av Länsdelegationen i jämställdhet. Delegationen är ett strategiskt forum som ska stärka och vara drivande i det regionala arbetet med jämställdhetsintegrering och bidra till införlivandet av jämställdhetspolitiken på länsnivå. Delegationerna har en bred förankring i länet och representerar offentlig, privat och idéburen sektor och leds av landshövdingen.

Kvinnor på ledande positioner

Kvinnor på ledande positioner är landshövdingens nätverk som består av kvinnor med varierande befattningar från näringsliv och offentlig sektor i länet.

Regionalt jämställdhetsnätverk

Jämställdhetsnätverket samlar personer som i sin tjänst arbetar strategiskt med jämställdhetsfrågor. I nätverket ingår representanter från kommuner, statliga myndigheter och ideell sektor och syftar till att ge deltagarna en arena för informations- och erfarenhetsutbyte. Länsstyrelsen stöttar nätverket med bland annat kompetensutvecklingsinsatser.

Nätverk med koppling till delmål 6, Mäns våld mot kvinnor

Länsstyrelsen Västerbotten är samordnare för ett flertal nätverk kopplade till arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor. I Spetskompetensnätverket ingår personer från både Västerbotten och Norrbottens län, vilka har speciellt ansvar för eller arbetar praktiskt med hedersproblematik. Kvinnofridsnätverket samlar representanter från kvinnojourer, socialtjänst, kvinnofridsmottagningar, brottsofferjourer, personer som i sin yrkesutövning kan komma i kontakt med barn som blir utsatta för och/eller bevittnar våld i hemmet samt andra relevanta aktörer.

Källförteckning

Ett jämställt Västerbotten 2014-2016

Kvinnor och män i belysning Västerbotten 2017, 2015,2013, 2010, 2005/2006, 2004,2003,1996

Kvinnor och män i belysning Västerbotten 1996-2016, rapport över utvecklingen

JämLys Representation

JämLys Övre Norrland

JämLys Näringsliv

JämLys Skogssektorn

JämLys Klimat och energi

JämLys din kommun

JämLys idrott och normer

www.scb.se

www.regeringen.se

SOU 2014:6 Män och Jämställdhet, betänkandet av utredningen om män och jämställdhet

Makt, mål och myndighet – en feministisk politik för en jämställd framtid. Regeringens skrivelse 2016/17:10

Vill du få fler tips på metoder, lästips, lärande exempel på genomfört jämställdhetsarbete inom olika branscher och frågor – gå till Jämställdhetsportalen www.jamstall.nu

Bilaga:

Länsdelegationen i jämställdhet består av följande delegater:

Arbetsförmedlingen

Brottsoffermyndigheten

Byggnads

Företagarna

Försäkringskassan

IKSU innebandy

KFUM

Norsjö kommun

Polisen Region Nord

Region Västerbotten

Skellefteå kommun

Umeå centrum för genusstudier, Umeå Universitet

Vårdförbundet

Vännäs Kommun

Västerbottens handelskammare

Västerbottens idrottsförbund

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

vasterbotten@lansstyrelsen.se

010-225 40 00